

2. Kuzmina N. V. (1985). "Abilities, talent, talent of a teacher : to help the lecturer". Leningrad, Knowledge, 35 p.
3. Leontyev A. N. (1975). "Activity. Consciousness. Personality". Moscow, Politizdat, 304 p.
4. Lubysheva L. I., Gruznyi G. M. (1991). "Theoretical and methodological substantiation of students' physical education // Theory and practice of physical culture". 1991. № 6. P. 56–58.
5. Lubysheva L. I. (1996). "The concept of physical education : development methodology and technology implementation // Physical culture : education, education, training". 1996. № 1. P. 5–11.
6. Lubysheva L. I. (1992). "The concept of the formation of human physical culture". Moscow, GTSOLIFK, 120 p.
7. Lubysheva L. I. (1997). "Modern value potential of physical culture and sports and the ways of its development by society and person // Theory and practice of physical culture". 1997. № 6. P. 10–15.
8. Mikula O. N. (2006). "Designing a student-centered technology-based training for students in the context of informatization of the educational process of a university ... cand. ped. Sciences : 13.00.08 "Theory and a vocational training technique". Stavropol, 2006. 188 p.
9. Slyepkan Z. I. (2005). "Scientific principles of pedagogical process in high school : a manual". Kyiv, Higher school, 2005. 240 p.
10. Krusevich T. Yu. (2008). "Theory and methods of physical education : a textbook for the stud. high school physical edu and sports. T. 1. General principles of the theory and methods of physical education". Kiev, Olympic literature, 392 p.
11. Yudin E. G. (1978). "System approach and principles of activity. Methodological problems of modern science". Moscow, Science, 392 p.
12. Yaksa N. V. (2007). "Fundamentals of pedagogical knowledge : a manual". Kyiv, Knowledge, 358 p.

Задорожна О. Р., Палатний А. Л., Бондаренко О. В., Пітин М. П.

СТАВЛЕННЯ ФАХІВЦІВ З ВІЛЬНОЇ БОРОТЬБИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ БАГАТОРІЧНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ СПОРТСМЕНІВ

Стаття присвячена ставленню експертів-фахівців з вільної боротьби до окремих реалізаційних положень тактичної підготовки на різних етапах багаторічного удосконалення спортсменів. Актуальність роботи зумовлена наявністю різних підходів до тактичної підготовки у спортивних єдиноборствах, відсутністю її цілісного розгляду та належного науково-методичного обґрунтування у нормативно-правових документах.

У дослідженні були використані методи: теоретичний аналіз, документальний, узагальнення даних літератури та мережі Інтернет, експертне оцінювання та математичної статистики.

Виявлено, що у науково-методичній літературі та нормативно-правових документах, присвячених тактичній підготовці у спортивних єдиноборствах, наявні різні підходи до її реалізації, а також диспропорція уваги дослідників щодо різних складових тактичної підготовленості спортсменів. Перевагу надано розробці та експериментальній перевірці засобів та методів тактичної підготовки у поєднанні з технічною. Водночас тактичне мислення, тактичні знання та способи оцінювання тактичної підготовленості спортсменів висвітлені фрагментарно.

У статті з'ясовано ставлення фахівців з вільної боротьби до реалізації тактичної підготовки на різних етапах багаторічного удосконалення спортсменів. Встановлено, що фахівці з вільної боротьби здебільшого одностайні в оцінюванні таких положень: напрями тактичної підготовки спортсменів (коефіцієнт конкордації становив 0,51-0,74); словесні методи тактичної підготовки (0,53); наочні методи тактичної підготовки (0,67-0,89); наочні засоби тактичної підготовки (0,54); практичні методи тактичної підготовки (0,51-0,62). Найбільш суперечливим було ставлення експертів-фахівців з вільної боротьби до змістового наповнення розділів, які є основою для формування тактичних знань спортсменів, а також до засобів та методів оцінювання тактичної підготовленості спортсменів на різних етапах багаторічного удосконалення.

Ключові слова: спортивні єдиноборства, тактична підготовка, спортивна майстерність, реалізаційні положення, інформація, засоби, методи, контроль.

Zadorozhna O., Palatnyy A., Bondarenko O., Pityn M. Attitude of experts in wrestling freestyle to implementation of tactical training at different stages of athletes' long-term development. *The article is devoted to the attitude of experts of wrestling freestyle to particular implementation provisions of tactical training at various stages of long-term development of athletes in martial arts. The urgency of the work is due to the availability of different approaches to tactical training in sports, the lack of its holistic consideration and proper scientific and methodological substantiation in normative legal documents.*

There were used such methods as the theoretical analysis, documentary, generalization of literature data and the Internet, expert evaluation and mathematical statistics.

It was revealed that in scientific and methodical literature and legal documents devoted to tactical training in sports martial arts, there are various approaches to its realization, as well as disproportionate attention of researchers regarding various components of tactical preparedness of athletes. Advantage is given to the development and experimental testing of tactical training means and methods in conjunction with technical. At the same time, tactical thinking, tactical knowledge and methods of assessing the tactical preparedness of athletes are highlighted fragmentarily.

The article clarifies the attitude of specialists in wrestling freestyle to the implementation of tactical training at various stages of long-term development of athletes. It has been established that specialists in wrestling freestyle are mostly unanimous in

evaluating the following provisions: the directions of tactical training of athletes (the coefficient of concordance was 0.51-0.74); verbal methods of tactical training (0.53); visual methods of tactical training (0.67-0.89); visual means of tactical training (0.54); practical methods of tactical training (0.51-0.62). The most controversial was the attitude of experts to the content-filling of sections, which are the basis for the formation of tactical knowledge of athletes, as well as the means and methods for assessing the tactical preparedness of athletes at various stages of long-term development.

Key words: sports martial arts, tactical training, sporting skills, implementing provisions, information, means, methods, control

Постановка проблеми. Загострення конкуренції на спортивній арені диктує жорсткі умови до навчально-тренувального процесу. Якщо наприкінці ХХ-початку ХХІ століття перелік напрямів інтенсифікації підготовки спортсменів у процесі багаторічного удосконалення включав планомірне збільшення сумарного обсягу тренувальної роботи, поступове збільшення кількості занять у мікроциклах, широке використання жорстких тренувальних режимів та інші, нині перед науковцями та тренерами постають завдання, навпаки, зменшення обсягів роботи та якісної зміни підходів до реалізації окремих сторін підготовки спортсменів [7, 8, 11]. З цієї точки зору, однією з найбільш перспективних сторін підготовки у спортивних єдиноборствах є тактична підготовка [3, 14, 15, 16].

Аналіз літературних джерел. Аналіз науково-методичної літератури вказав на широке висвітлення проблем тактичного удосконалення у підготовці єдиноборців, проте у більшості робіт ця сторона розглядається виключно у поєднанні з технічною [3, 7, 8, 17, 18]. Основна увага дослідників при цьому прикута до розробки та експериментальної перевірки ефективності інноваційних засобів та методів техніко-тактичної підготовки [3, 15, 16]. Проте як у більшості наукових публікацій, так й у нормативно-правових документах (програми для ДЮСШ) простежується дисбаланс у висвітленні окремих положень обидвох сторін підготовки [1, 2, 4, 9, 10, 12]. Якщо алгоритм реалізації технічної підготовки є логічним та структурованим, то тактична підготовка здебільшого описана фрагментарно. Підтвердженням цього є абсолютні та відносні показники обсягу годин упродовж річного макроциклу на усіх етапах багаторічного удосконалення, представлені у програмах для ДЮСШ [5, 6], а також диспропорція у розгляді окремих положень тактичної підготовки. Так, увага дослідників присвячена переважно застосуванню засобів та методів тактичної підготовки у поєднанні з технічною, тоді як питання формування спеціальних знань у межах тактичної підготовки, способів оцінювання тактичної підготовленості та ряд інших практично не знайшли відображення у науково-методичній літературі. Ця ситуація простежується у більшості видів спортивних єдиноборств та у вільній боротьбі зокрема. Отже, актуальною є науково-прикладна проблема зі створення організаційно-методологічних основ системи тактичної підготовки у вільній боротьбі.

Зв'язок з науковими темами та планами. Дослідження виконувалося відповідно до теми: «Теоретико-методичні основи управління тренувальним процесом та загальною діяльністю в олімпійському, професійному та адаптивному спорті» (номер державної реєстрації: 0116U003167) на 2016-2020 рр. плану науково-дослідної роботи Львівського державного університету фізичної культури.

Мета дослідження – з'ясувати ставлення фахівців з вільної боротьби до реалізації тактичної підготовки на різних етапах багаторічного удосконалення спортсменів.

Організація дослідження. Теоретичний аналіз, документальний метод, узагальнення даних літератури та мережі Інтернет дозволили виявити проблемне поле тактичної підготовки у спортивних єдиноборствах.

На наступному етапі дослідження було використано метод експертного оцінювання. Експертами були вісім фахівців з вільної боротьби (середній стаж їх тренерської діяльності становив понад 10 років), серед яких: 3 заслужені тренери України, 3 кандидати наук з фізичного виховання та спорту, 2 заслужені майстри спорту України, 5 майстрів спорту України та 1 член національної збірної команди України.

Кожному експертові було запропоновано у письмовій формі заповнити бланк (анкету), висловивши думку у дискретній шкалі (шляхом ранжування окремих факторів – положень тактичної підготовки). Загалом до бланку оцінювання було включено десять змістових запитань. Узагальнена кількість підрозділів та підпунктів запитань дала змогу отримати думки експертів за 426 окремими запитаннями щодо тактичної підготовки на різних етапах багаторічної підготовки спортсменів у вільній боротьбі. Запитання стосувалися напрямів тактичної підготовки, її змістового наповнення (розділів знань та тем), засобів, методів та контролю на різних етапах багаторічної підготовки спортсменів-єдиноборців.

Значущість (пріоритетність) положень тактичної підготовки на різних етапах багаторічного удосконалення визначалася за допомогою середнього рангу (середнього арифметичного усіх рангів, присвоєних окремому положенню на певному етапі) та номеру згідно відносної значущості (рейтинг положень тактичної підготовки на окремих етапах, сформований на основі середніх рангів). До уваги взято обидва показники, оскільки деякі положення оцінювалися експертами як рівнозначні або різниця між ними була незначною (0,05-0,1 умовні одиниці).

Для підтвердження достовірності проведення письмової експертизи було визначено рівень узгодженості думок за допомогою коефіцієнта конкордації Кендела (W). Статистичну достовірність останнього перевірено за допомогою критерія χ^2 (хі квадрат, або критерій Пірсона). Обидва показники було визначено відповідно до загальноприйнятого алгоритму [13].

Статистичний аналіз. За допомогою використання програмного забезпечення (Microsoft Excel та Statistica для Windows 10) визначали: середнє арифметичне, коефіцієнт конкордації (W), критерій Пірсона.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз думок експертів з вільної боротьби щодо різних положень тактичної підготовки вказав на відсутність єдиного підходу, що підтверджено різними значеннями коефіцієнта конкордації Кендела (табл. 1).

Таблиця 1.

Узгодженість думок експертів-фахівців з вільної боротьби щодо положень тактичної підготовки на різних етапах багаторічного удосконалення спортсменів-єдиноборців (n=8, p<0,05)

Положення тактичної підготовки	Коефіцієнт конкордації Кендела					
	Етапи багаторічної підготовки					
	ПП	ПБП	СБП	ПдВД	МРІМ	ЗіП
Напрями тактичної підготовки	0,7	0,47	0,07*	0,51	0,74	0,69
Чинники, які впливають на стратегію підготовки до конкретних змагань	0,24*	0,49	0,42	0,16*	0,04*	0,04*
Розділ інформації «Основи тактики у спорті»	0,18*	0,45	0,29	0,26	0,25	0,33
Розділ інформації «Змагальна діяльність»	0,44	0,31	0,36	0,31	0,34	0,39
Розділ інформації «Теоретико-методичні основи підготовки спортсменів»	0,41	0,26	0,28	0,17*	0,22*	0,25
Словесні методи тактичної підготовки	0,53	0,42	0,04*	0,23*	0,34	0,32
Наочні методи тактичної підготовки	0,44	0,67	0,89	0,11*	0,42	0,42
Наочні засоби тактичної підготовки	0,45	0,54	0,45	0,37	0,34	0,37
Практичні методи тактичної підготовки	0,56	0,62	0,61	0,6	0,59	0,51
Засоби та методи контролю тактичної підготовленості спортсменів	0,22	0,3	0,31	0,29	0,26	0,17

Примітки: * – положення, щодо яких узгодженість думок експертів була недостовірною ($\chi^2 p^2 < \chi^2 T$).

ПП – етап початкової підготовки; ПБП – етап попередньої базової підготовки; СБП – етап спеціалізованої базової підготовки; ПдВД – етап підготовки до вищих досягнень; МРІМ – етап максимальної реалізації індивідуальних можливостей; ЗіП – етапи збереження вищої спортивної майстерності та поступового зниження досягнень.

У запитанні щодо напрямів тактичної підготовки на перших трьох етапах лідером рейтингу визначено оволодіння основними елементами, прийомами, варіантами тактичних дій (середній ранг – 1,75-2,62). При цьому на етапі СБП рівноцінним був напрям вивчення сутності та основних теоретико-методичних положень спортивної тактики, проте коефіцієнт конкордації виявився недостовірним ($p > 0,05$). На етапах ПдВД та МРІМ фахівці передбачували перевагу практичній реалізації тактичної підготовки, середні ранги якої становили 1,87 та 1,5 відповідно. На етапі ЗіП пріоритет слід надавати удосконаленню тактичного мислення (середній ранг – 1,75), що підтверджено достатнім рівнем узгодженості думок експертів ($W=0,69$). Цікаво, що напрями, які у загальному рейтингу посіли останні місця на етапах ПП, ПБП та СБП, виявилися найбільш значущими на наступних етапах. І, навпаки, напрями, які були пріоритетними на ранніх етапах, були визнані другорядними на наступних етапах.

У наступних запитаннях дійти до єдиної думки експертам не вдалося. При оцінюванні значущості чинників, які впливають на стратегію підготовки до змагань на різних етапах багаторічного удосконалення спортсменів у вільній боротьбі, на етапах ПБП та СБП коефіцієнт конкордації виявився недостатнім (0,49 та 0,42 відповідно), а на інших етапах – недостовірним ($p > 0,05$). Відповідно до номеру згідної значущості перше місце у загальному рейтингу на етапах ПП, ПБП, СБП та ЗіП посів рівень техніко-тактичної підготовленості спортсмена / команди, на етапі ПдВД – функціональна підготовленість та психологічний стан спортсмена / команди, на етапі МРІМ – функціональна підготовленість та психологічний стан спортсмена / команди, а також рівень підготовленості суперників. Проте, враховуючи недостовірність отриманих результатів на усіх етапах, окрім ПБП та СБП, вважаємо цей рейтинг умовним.

У запитаннях щодо значущості тем у розділах інформації, яка може бути використана для формування тактичної підготовленості спортсменів, думки експертів були недостатньо узгодженими (коефіцієнт конкордації становив від 0,25 до 0,45), проте у більшості випадків достовірними. У розділі «Основи тактики у спорті» на етапах ПП та ПБП передбачували пріоритетною фахівці з вільної боротьби вважають тему: «Значення тактики у спорті та в обраному виді» (середні ранги – 3,63 та 2,0 відповідно). На етапі СБП найбільш значущою було визнано тему: «Різновиди та зміст тактичних прийомів і дій» (середній ранг – 2,25), на етапах ПдВД та ЗіП – «Тактичний план, тактична схема» (середні ранги – 2,5 та 3,0 відповідно), на етапі МРІМ – «Стратегія і тактика змагальної діяльності» (середній ранг – 2,87). На нашу думку, така ієрархія тем дає можливість спортсменам послідовно ознайомитися з основними поняттями тактики та її значенням в обраному виді спорту та планомірно розширювати діапазон набутих знань від етапу до етапу.

У межах розділу «Змагальна діяльність» найбільш значущою на етапах ПП-ПдВД була тема: «Правила змагань». Цікаво, що її середній ранг збільшувався з кожним етапом (1,0; 1,5; 2,0; 3,12 відповідно), проте у загальному рейтингу вона все одно посідала перше місце. На етапах МРІМ та ЗіП найбільш значущою було визнано тему: «Індивідуальні стилі змагальної діяльності» (середні ранги – 1,5 та 2,75 відповідно), при цьому на етапі МРІМ рівноцінною була тема: «Національна система змагань». Вважаємо, це пов'язано із зростанням кількості змагань у річному макроциклі підготовки спортсменів та їх участю у відборі до складу національної збірної команди країни, що вимагає ознайомлення з відповідними критеріями відбору.

У розділі «Теоретико-методичні основи тактичної підготовки спортсменів» лідером на етапах ПП та ПБП була тема:

«Основи тактичної підготовки у спорті» (середні ранги – 2,5 та 2,75 відповідно). На нашу думку, це свідчить про прагнення тренерів сформувати у юних спортсменів свідоме ставлення до зростання власної майстерності. Підтвердженням цього може бути й те, що на етапі СБП експерти з вільної боротьби віддали перевагу темі: «Методи та засоби тактичної підготовки спортсменів» (середній ранг – 3,12). Практика свідчить, що на цьому етапі спортсменів залучають до проведення фрагментів навчально-тренувальних занять у молодших групах.

Починаючи з етапу ПдВД і до етапу ЗіП, вирішального значення, на думку фахівців з вільної боротьби, набуває тема: «Індивідуальний план тренування» (середні ранги – 2,65-3,25). Зазначимо, що у попередньому запитанні найбільш важливою на етапах МРІМ та ЗіП була тема: «Індивідуальні стилі змагальної діяльності». Таким чином, на цих етапах зростає важливість застосування індивідуального підходу при плануванні навчально-тренувального процесу загалом та удосконалення тактичної майстерності борців зокрема, що підтверджує загальновідомі положення теорії підготовки спортсменів [11].

Серед запропонованих словесних методів тактичної експерти на перших трьох етапах надали перевагу розповіді (середні ранги – 1,62-3,12). На етапі СБП до неї додається аналіз і обговорення, який є найбільш значущим до етапу ЗіП (середні ранги – 2,12-2,25).

Ієрархія наочних засобів під час формування тактичної підготовленості борців була такою: на етапі ПП пріоритет надано використанню фотографій (середній ранг – 2,12), на етапі ПБП та СБП – навчальних фільмів (середні ранги – 1,75 і 2,0 відповідно), на наступних етапах – відеозаписів (середній ранг – 1,62-1,75). Водночас найменш значущими на етапах ПП-ПдВД визнано таблиці, а на етапах МРІМ та ЗіП – графіки.

Запитання щодо використання практичних методів тактичної підготовки було єдиним, у межах якого узгодженість думок експертів з вільної боротьби була достатньою (0,51-0,62). На думку фахівців, на усіх етапах тренування з партнером є найбільш універсальним практичним методом тактичної підготовки (середній ранг – 1,25-3,0). Водночас найменш ефективним методом формування тактичної підготовленості борців є суддівська практика, яка на усіх етапах, окрім ПБП, посідала останнє місце у загальному рейтингу.

Оцінювати тактичну підготовленість борців на перших трьох етапах фахівці рекомендують, в першу чергу, за допомогою контрольних нормативів (середній ранг – 2,62-3,0). На етапах ПдВД та ЗіП найбільш інформативним засобом, який дозволяє зробити висновки щодо тактичної підготовленості борців, є участь у контрольних змаганнях, а на етапі МРІМ – аналіз показників змагальної діяльності. Зазначимо, що ці засоби контролю входили до трійки лідерів у загальному рейтингу на усіх етапах (лише на етапі ПП на другому місці було тестування спортсменів у межах окремих тем), однак їх ієрархія у бланках опитування була різною. Це призвело до того, що коефіцієнт конкордації виявився низьким.

Обговорення отриманих результатів. Аналіз науково-методичної літератури у різних видах спортивних єдиноборств вказує на наявність різних підходів до реалізації тактичної підготовки: у поєднанні з технічною та виокремлено [1, 2, 3, 7, 8, 9, 10]. У першому випадку техніко-тактичне удосконалення є одним з пріоритетних розділів підготовки упродовж усіх етапів багаторічної підготовки. У другому тактична підготовка порівняно з технічною висвітлена фрагментарно. При цьому найбільш дискусійними у спеціалізованій літературі є запитання щодо формування теоретичних знань, які є підґрунтям для практичної реалізації тактичної підготовленості в умовах тренувальної та змагальної діяльності, обсягів годин, відведених на тактичну підготовку у річному макроциклі підготовки, та специфіки поєднання тактичної підготовки з іншими сторонами на різних етапах [5, 6, 14, 17, 18]. З огляду на це, одним із завдань нашого дослідження було встановлення значущості (пріоритетності) окремих реалізаційних положень тактичної підготовки на різних етапах багаторічного удосконалення. У цій роботі представлено результати експертного оцінювання, до якого були залучені фахівці з вільної боротьби.

Аналіз результатів експертного оцінювання вказав на те, що узгодженість думок фахівців з вільної боротьби була достатньою та високою у запитаннях, що стосувалися напрямів тактичної підготовки спортсменів, словесних, наочних та практичних методів, а також наочних засобів тактичної підготовки (коефіцієнт конкордації становив 0,51-0,89). Щодо інших запитань коефіцієнт конкордації був або достовірно низьким, або недостовірним ($p > 0,05$), що вказує на наявність різних підходів до реалізації тактичної підготовки у роботі з різним контингентом спортсменів.

Зазначимо, що у межах практично усіх запитань одні і ті самі реалізаційні положення були зазначені як найбільш пріоритетні на кількох етапах, а на наступних етапах загальний рейтинг очолювали інші. У деяких випадках положення, що посідали перше місце у рейтингу на перших трьох етапах, на етапах ПдВД-ЗіП опинялися на останньому місці. Те саме відбувалося з положеннями, які на етапах ПП-СБП були визнані як найменш пріоритетні (на етапах ПдВД-ЗіП їм надавалася перевага). Єдине запитання, у межах якого лідер загального рейтингу був достовірно незмінним на усіх етапах, стосувалося практичних методів тактичної підготовки ($p < 0,05$).

Висновки. У науково-методичній літературі та нормативно-правових документах, присвячених тактичній підготовці у спортивних єдиноборствах загалом та у вільній боротьбі зокрема, найбільш дискусійними є запитання щодо формування теоретичних знань, які є підґрунтям для практичної реалізації тактичної підготовленості в умовах тренувальної та змагальної діяльності, обсягів годин, відведених на тактичну підготовку у річному макроциклі підготовки, та специфіки поєднання тактичної підготовки з іншими сторонами на різних етапах.

Для експертів з вільної боротьби характерна достатня та висока узгодженість думок у таких запитаннях:

- напрями тактичної підготовки спортсменів (на етапах ПП, ПдВД, МРІМ, ЗіП коефіцієнт конкордації становив 0,51-0,74);
- словесні методи тактичної підготовки (на етапі ПП – 0,53);
- наочні методи тактичної підготовки (на етапах ПБП та СБП – 0,67 та 0,89);

- наочні засоби тактичної підготовки (на етапі ПБП – 0,54);
- практичні методи тактичної підготовки (на усіх етапах – 0,51-0,62).

Найбільш суперечливим було ставлення фахівців з вільної боротьби до змістового наповнення розділів, які є основою для формування тактичних знань спортсменів, а також до засобів та методів оцінювання тактичної підготовленості спортсменів на різних етапах багаторічного удосконалення.

Перспективи подальших досліджень передбачають визначення думок провідних фахівців з інших видів спортивних єдиноборств щодо реалізації тактичної підготовки на різних етапах багаторічного удосконалення спортсменів.

Література

1. Богдан І. О. Карате WKF: Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл Київ, 2014. 43 с.
2. Бусол В. А. Фехтування: навч. прог. для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності та училищ олімпійського резерву. К., 2014. 50 с.
3. Гаркин Н. В. Бабушкина Е. А. Общие закономерности анализа движений и периода их выполнения на основе сравнения технико-тактических взаимодействий в вольной борьбе. Экстрем. деятельность человека. 2017. № 1. С. 33-36.
4. Дзюдо. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності з дзюдо [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dsmsu.gov.ua/media/2014/05/22/55/programma_dzudo.pdf
5. Задорожна О. Р. Зміст тактичної підготовки в олімпійських видах спортивних єдиноборств (на прикладі фехтування, вільної боротьби та дзюдо). Спортивний вісник Придніпров'я. Дніпропетровськ, 2019. № 1. С. 13-25.
6. Задорожна О. Р., Хомяк І. І. Аналіз змісту тактичної підготовки у нормативно-правових документах зі спортивних єдиноборств (на прикладі боксу, греко-римської боротьби та тхеквондо ВТФ). Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. К., 2019. №2 (108). С. 56-60.
7. Кіпріч С., Донець О. Теоретичний аналіз проблеми індивідуалізації і моделювання у спортивній підготовці єдиноборців. Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фізичної культури і спорту. Л., 2010. Вип. 14, т. I. С. 125-130.
8. Клименко А. А. Организация визуального контроля технико-тактической подготовленности дзюдоистов : учеб.-метод. пособие. Краснодар : КубГАУ, 2017. 47 с.
9. Кошечев О. С. Тхеквондо ВТФ : навч. прог. для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності та училищ олімпійського резерву. К., 2009. 86 с.
10. Латишев С. В., Шандригось В. І. Вільна боротьба : навч. прог. для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності та училищ олімпійського резерву. К., 2012. 95 с.
11. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения : учеб.-ник [для тренеров] : в 2 кн. Киев. Олимп. лит., 2015. Кн. 1. 680 с.
12. Ставринов М. Г. Волошин В. М. Греко-римська боротьба : навч. прог. для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності та училищ олімпійського резерву. К., 2011. 59 с.
13. Шиян Б. М. Єдинак Г. А., Петришин Ю. В. Наукові дослідження у фізичному вихованні та спорті: науковий посібник [для факульт. фіз. вих. і сп. вищих навч. закладів II-IV рівнів акредитації]. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута», 2012. 280 с.
14. Allerdissen, M., Güldenpenning, I., Schack, T., & Bläsing B. Recognizing fencing attacks from auditory and visual information: A comparison between expert fencers and novices. *Psychology of Sport and Exercise*, 2017. 31(1), 123-130. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2017.04.009>
15. Arziutov G., Iermakov S., Bartik P., Nosko M., Cynarski W.J. The use of didactic laws in the teaching of the physical elements involved in judo techniques, "Ido Movement for Culture. *Journal of Martial Arts Anthropology*", 2016, vol. 16, no. 4, pp. 21–30; doi: 10.14589/ido.16.4.4.
16. Johnson J., Hyo Jung Kang. Hapkido research trends: a review, "Ido Movement for Culture. *Journal of Martial Arts Anthropology*", 2018. vol. 18, no. 3, pp. 42-50, doi: 10.14589/ido.18.3.7.
17. Kriventsova, I., Iermakov, S., Bartik, P., Nosko, M., & Cynarski, W.J. Optimization of student-fencers' tactical training. *Ido Movement for Culture - Journal of Martial Arts Anthropology*, 2017. 17(3), 21-30. <https://10.14589/ido.17.3.3>
18. Simenko J. Ipavec M., Vodicar J., Rauter S. Body symmetry/asymmetry in youth judokas in the under 73 kg category. "Ido movement for culture. *Journal of Martial Arts Anthropology*", 2017. Vol. 17, no. 2, pp. 51–55 DOI: 10.14589/ido.17.2.6.

References:

1. Allerdissen, M., Güldenpenning, I., Schack, T., & Bläsing B. (2017). Recognizing fencing attacks from auditory and visual information: A comparison between expert fencers and novices. *Psychology of Sport and Exercise*, 31(1), 123-130. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2017.04.009>. (In English).
2. Arziutov G., Iermakov S., Bartik P., Nosko M., Cynarski W.J. (2016), The use of didactic laws in the teaching of the physical elements involved in judo techniques, "Ido Movement for Culture. *Journal of Martial Arts Anthropology*", vol. 16, no. 4, pp. 21–30; doi: 10.14589/ido.16.4.4. (In English).
3. Bogdan I. O. Karate WKF: Navchalna programma dlya dityacho-yunatskih sportivnih shklyu KiYiv, 2014. 43 p. (In Ukrainian).

4. Busol V. A. (2014). Fencing: teach. program for children's and youth sports schools, specialized children-youth schools of the Olympic reserve, schools of higher sporting skills and schools of the Olympic reserve. K., 50 p. (In Ukrainian).
5. Garkin N. V. Babushkina E. A. (2017). General principles of movement analysis and their period on the basis of comparison in freestyle wrestling. Ekstrem. dejatel'nost' cheloveka. 2017; 1: 33-6. (In Russian).
6. Johnson J., Hyo Jung Kang (2018) Hapkido research trends: a review, "Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology", vol. 18, no. 3, pp. 42-50, doi: 10.14589/ido.18.3.7. (In English).
7. Judo: teach. program for children's and youth sports schools, specialized children-youth schools of the Olympic reserve, schools of higher sporting skills and schools of the Olympic reserve. [Electronic resource]. – Access mode: http://dmsu.gov.ua/media/2014/05/22/55/programma_dzudo.pdf. (In Ukrainian).
8. Kiprich S., Donets O. (2010). Theoretical analysis of the problem of individualization and modeling in sports training of martial arts. Young sports science of Ukraine: Sb. sciences etc. from the field of physical culture and sports. L., 14 (I): 125-30. (In Ukrainian).
9. Klimenko A. A. (2017). Organization of visual control in judo training: ucheb-metod. posobie. Krasnodar : KubGAU. 47 p. (In Russian).
10. Koshcheev O. S. (2009), Taekwondo WTF: Teach. program for children's and youth sports schools, specialized children-youth schools of the Olympic reserve, schools of higher sporting skills and schools of the Olympic reserve. K. 86 p. (In Ukrainian).
11. Kriventsova, I., Iermakov, S., Bartik, P., Nosko, M., & Cynarski, W.J. (2017). Optimization of student-fencers' tactical training. Ido Movement for Culture - Journal of Martial Arts Anthropology, 17(3), 21-30. <https://10.14589/ido.17.3.3> (In English).
12. Latyshev S.V., Shandrigos V. I. (2012). Freestyle wrestling: teach. program for children's and youth sports schools, specialized children-youth schools of the Olympic reserve, schools of higher sporting skills and schools of the Olympic reserve. K., 95 p. (In Ukrainian).
13. Platonov V. N. (2015). The system of preparation of athletes in the Olympic sport. General theory and its practical applications: the textbook [for trainers]: in 2 books. Kiev Olympus Lit. 1: 350-400. (In Russian).
14. Shiyan B. M. Edinak G. A., Petrishin Yu. V. (2012). Naukovі doslіdzhennya u flzichnomu vihovanlі ta sportlі: naukoviy poslbnik [dlya fakult. flz. vih. I sp. vischih navch. zakladiv II-IV rlvnlv akreditatsiy]. Kam'yanets-Podllyskiy : TOV «Drukarnya Ruta»,. 280 p. (In Ukrainian).
15. Simenko J. Ipavec M., Vodicar J., Rauter S. Body symmetry/asymmetry in youth judokas in the under 73 kg category. "Ido movement for culture. Journal of Martial Arts Anthropology", 2017. Vol. 17, no. 2, pp. 51–55 DOI: 10.14589/ido.17.2.6 (In English).
16. Stavrinov M. G., Voloshin V. M. (2011), Greco-Roman wrestling: teach. program for children's and youth sports schools, specialized children-youth schools of the Olympic reserve, schools of higher sporting skills and schools of the Olympic reserve. K. 59 p. (In Ukrainian).
17. Zadorozhna O. R. (2019). Content of tactical training in Olympic combat sports (for example fencing, wrestling and judo). Sportyvnyy visnyk Prydniprovyia. Dnipro, № 1. С. 13-25.
18. Zadorozhna O. R., Khomiak I. I. (2019). Analysis of content of tactical training in legal documents in combat sports (for example boxing, Greco-Roman wrestling and Taekwondo WTF). Naukovyy chasopys Nac. ped. un. im. M. P. Dragomanov. K., №2 (108): 56-60. (In Ukrainian).

УДК [796.05+378.172] : 378.4

Ільчишина В. В., асистент

*Бондар А. А., к.н. фіз. вих. і спорту, старший викладач,
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця*

БАСКЕТБОЛ 3x3 ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ СПОРТУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасна професійна освіта націлена на підготовку фахівців з високим рівнем культури, розумової і фізичної працездатності, різнобічно освічених і зі здоровим стилем життєдіяльності. Одним з факторів забезпечення такого поєднання є заняття фізичною культурою і спортом. Особливу важливість для молоді набувають нетрадиційні форми фізкультурно-спортивної діяльності, що відрізняються динамічністю, можливістю використання їх в будь-якому місці: на невеликому майданчику, в будь-який час року, з різним рівнем фізичної і спеціальної підготовленості. Баскетбол - одна з найпопулярніших ігор в нашій країні, У той же час стрітбол (баскетбол 3x3) стає популярним більш ніж в 160 країнах світу. Велика кількість команд бере участь в змаганнях різного рівня. Завдяки даній грі розвиваються як фізичні, так і моральні якості студента.

Ключові слова: баскетбол 3x3, стрітбол, студенти, фізична активність, здоров'я.

Ільчишина В. В., Бондарь А. А. Баскетбол 3x3 как перспективное направление развития спорта в учреждениях высшего образования. Современное профессиональное образование нацелено на подготовку специалистов с высоким уровнем культуры, умственной и физической работоспособности, разносторонне образованным и со здоровым стилем жизнедеятельности. Одним из факторов обеспечения такого сочетания является занятия физической культурой и спортом. Особою важность для молодежи приобретают нетрадиционные формы